Zaterdag 10 Juni 1933 No. 23

OVERZICHT VAN DE INLANDSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS

samengesteld door het

Kantoor voor de Volkslectuur en aanverwante aangelegenheden

(Verschijnt wekelijks)

DE VOLKSBEWEGING.

Soeara Oemoem, Mimbar, Bintang Timoer, Sin Tit Po, Pewarta Soerabaja, Siang Po, Adil, Oetoesan Indonesia.

Indisch en Indonesisch nationalisme.

Syaranamual, die 30 Mei van waarnemend, definitief hoofdredacteur van *Soeara Oemoem* is geworden, schreef 23 Mei een nadere verklaring inzake de richting van zijn blad, welke al dadelijk de goede aandacht had van zijn collega's der andere bladen en critiek uitlokte. Schr. voelde zich tot deze nadere verklaring gedwongen door de in eenige bladen in West- en Midden-Java geuite verbazing over het feit, dat de wd. hoofdredacteur van een nationaal blad als *Soeara Oemoem* het bestaan heeft als zijn wensch naar voren te brengen, van het blad de stem te maken van alle gekleurde rassen. Dit is volgens die bladen geen nationale richting meer; het blad zou voortaan een internationaal dagblad moeten heeten. Schr. zegt hiertegen, dat hij slechts bedoeld had, van de *Soeara Oemoem* niet uitsluitend de stem der Indonesiërs te maken, doch van alle gekleurde bevolkingsgroepen van Indonesië, van welke gerust gezegd kan worden dat zij tot de Indonesische nationale groepen behooren, die inwoners namelijk, die Indonesië als het land hunner geboorte beschouwen, als het land dat hun een bestaan verschaft, zoodat zij het zich tot plicht zullen rekenen om dat land te dienen en voor zijn grootheid te werken. De onafhankelijkheid is daarvan een deel. Schr. verwacht niet, dat alle menschen van de Indonesische nationale beweging het met hem eens zullen zijn, doch weet zeker, dat hij niet alleen staat. Wijlen de N. I. P. had leden uit die door schr. bedoelde bevolkingsgroepen en ook wijlen de P. N. I. had zulke leden, die geen echte Indonesiërs, d. w. z. Inheemsche onderdanen niet-Nederlanders, waren. Zelfs zijn er onder de thans bestaande nationale partijen, die leden hebben, welke niet tot de z. g. Inheemsche onderdanen-niet-Neder-

landers behooren, b. v. de Sarekat Ambon, het Timorsch Verbond enz. (Schr. bedoelt dus onderdanen-Nederlanders — Rapp.). Met Indonesisch nationaal bedoelt schr. geen criterium naar huidskleur of lichaamsbouw, doch een politiek criterium; hij heeft nl. dat deel der bevolking op het oog, dat zich voelt; leden eener Indonesische Natie te zijn, en dezelfde wenschen en verlangens heeft, d. i. in de richting van Indonesia Merdeka en Indonesia Moelia. Schr. verklaart ten slotte dat zijn opvatting niet strijdig is met het standpunt der door hem in dit blad vertegenwoordigde P. B. I., waar reeds algemeen bekend is dat de P. B. I. steeds samenwerking wenscht met alle groepen van eenzelfde richting.

Deze verklaring van den heer Syaranamual werd door zijn vroegeren collega aan de *Sin Tit Po*, Liem Koen Hian, die de promotor is der te Soerabaja opgerichte Persatoean Tionghoa Indonesia en met Syaranamual geijverd heeft voor innige samenwerking der hiertelande wonende Chineezen met de Indonesiërs, in het weekblad *Mimbar* (27 Mei) opgenomen met de aanteekening, dat daardoor de *Soeara Oemoem* haar deuren ook geopend heeft voor het Chineesche en Arabische kapitaal en voor redacteurs van die twee rasgroepen. En dan zijn daarmee de ideeën van Tjipto Mangoenkoesoemo tot vervulling gekomen, al is voorloopig Jacob Fransen (de Indo-Europeaan) vervangen door Abdoerrachman bin Hadrami (de Arabier), tot dat de tijd gekomen is dat Jacob Fransen naast Abdoelrachman zal staan. De dag, dat dr. Tjipto Mangoenkoesoemo zeggen kan dat een zijner idealen tot vervulling is gekomen, is naar de schr. meent niet ver meer. Hij die dit niet begrijpen wil, zal tot zijn schade bevinden, dat hij een eeuw ten achter is.

(In hetzelfde nummer van *Mimbar*, dat het bovenstaande bevat, wordt op een ingeplakte geroneografeerde mededeeling bekend gemaakt, dat het blad niet meer zal verschijnen, omdat de heer Liem Koen Hian niet meer kan meewerken. Het zou weliswaar kunnen blijven bestaan als geïllustreerd weekblad met verhaaltjes e. d., doch de uitgevers vinden het beter de uitgave stop te zetten als het blad niet meer met denzelfden bijzonderen inhoud voor den dag kan komen).

Saroehoem, die Syaranamual's opvolger is aan de *Sin Tit Po*, herinnert in het blad van 24 Mei aan de door zijn collega's P. K. A. en St. gegeven beschouwingen over de kwestie, welke daarop neerkomen, dat zij voor het moment er nog niet mee kunnen meegaan, dat de Indo-Chineezen en de totok-Chineezen Indonesiërs worden. Zij moeten Chineezen blijven en de Indonesiërs moeten apart staan, doch samenwerking tusschen de gekleurde rassen moet er zijn, vooral wanneer het de belangen van Indonesië geldt. De door den heer Syaranamual gegeven meening over den vorm en het wezen van het Indonesisch nationalisme is vol-

gens schr. een nationalisme à la Nationaal Indische Partij, d. i. een „naturalisatie" naar het „Indonesich Staatsburgerschap", en daar is schr. niet voor. Hij meent, dat het Indonesisch nationalisme een „cultureel nationalisme" moet wezen. Al heeft de heer Syaranamual aangetoond, dat verscheidene nationale organisaties, als de voormalige P. N. I. en ook het Timorsch Verbond en de Sarekat Ambon, ook niet-rasechte Indonesiërs als leden heeft gehad en nog heeft, dit zegt nog niet dat wat die vereenigingen deden geheel naar den geest van het Indonesisch nationalisme was. Om aan te toonen dat „naturalisatie-nationalisme" hiertelande niet wel mogelijk is, wijst schr. op het voorbeeld van Ki Hadjar Dewantara, die de baanbreker, de promotor der P. N. I. was, welke het staatsburgerschap als norm nam; thans is hij vóór cultureel nationaal onderwijs. De dood der N. I. P. is niet veroorzaakt door ontbinding door de regeering, doch is een natuurlijke dood geweest, een bewijs dat de geest niet leefde. De Indo-Europeanen keerden naar hun eigen groep terug, het I.E.V.; de anderen deden hetzelfde, en de Nationaal Indische partij maakte plaats voor werkelijke nationale bewegingen als de P. N. I., B. O. e. a. Niet lang daarna ontstond de beweging van M. Tabrani (de Partai Ra'jat Indonesia, waarvan Saroehoem Semarangsch afdeelingsvoorzitter is geweest, — Rapp.) die eveneens naturalisatie voorstond; in een debat met M. Jamin werd echter deze P. R. I. *knocked out*. Naturalisatie is niet mogelijk, vooral waar men momenteel nog bezig is aan de „Verzuivering van elementen" voor het Indonesische volk — zegt schr., die dan nogmaals betoogt dat s a m e n w e r k i n g met de „pranakans" in Indonesia niet uitgesloten behoeft te zijn.

Ook *Bintang Timoer* (1 Juni) kant zich tegen Syaranamual's definitie van het begrip Indonesisch nationalisme. Dat de heer S. thans voor vast hoofdredacteur van *Soeara Oemoem* is geworden, bewijst dat het Centraal Bestuur der P. B. I. die in nauwe relatie staat tot de directie van het blad, het volkomen eens is met de uiteengezette politieke richting, m.a.w. dat de Soerabaja-groep instemt met het redactiebeleid van S. Na vervolgens het feit te hebben gereleveerd dat de *Soeara Oemoem* den door *Mimbar* gegeven commentaar zonder eenige verdere opmerking heeft opgenomen, merkt de *Bintang Timoer*-redactie op, dat dus ingestemd wordt met de veronderstelling dat ook Chineezen en Arabieren aandeelhouder van de *Soeara Oemoem* kunnen worden, dat dit zelfs in de beginselen ligt opgesloten. De vraag rijst, of de Soerabaja-groep de consequenties van een en ander wel heeft overwogen? Voor zoover schr. weet, gaan Centraal Bestuur P.B.I., *Soeara Oemoem* en de Bank Nasional Indonesia eenzelfden weg, tot dusverre mochten de bankaandeelen echter slechts aan Indonesiërs worden verkocht. Thans evenwel schijnt *Soeara Oemoem* den weg geopend te hebben

voor anderen! Als de Chineezen en Arabieren wilden, zouden binnen een maand de Bank Nasional Indonesia en het Indonesisch nationale dagblad *S.O.* slechts in naam „nationaal" zijn! De stem of de invloed der Indonesiërs in die bedrijven zou in een hoekje gedrukt worden. Schr. vermoedt, dat de heer Syaranamual zich slechts door de vlotheid van zijn pen tot een dergelijke verklaring heeft laten verleiden. Maar als het werkelijk de wensch is van de Soerabaja-groep, heeft men het recht er op aan te dringen dat het „nationaal" van dat door Chineezen, Arabieren en Indonesiërs beheerde lichaam worde weggenomen. De principes van de Nationaal Indische Partij van Dr. Tjipto doen nu geen opgeld meer; er verrezen nadien twee nieuwe partijen, het I.E.V. en de Partij Nasional Indonesia. Vormde in vroeger tijd de geboortegrond het criterium, thans is het nationalisme maatstaf geworden. De N.I.P. beschouwde alle in N.I. geborenen als Indiërs, maar de P.N.I. of de tegenwoordige nationalisten beschouwen den naam Indonesiër als het uitsluitend recht der autochthone bevolking, van de Inlanders van voorheen, die nu Indonesiërs zijn. Het is eigenaardig, dat Soerabaja naar het oude terug wil, waartoe ook de heer Quix in de „Volksstem" wil opwekken, zoodat er parallelie te bespeuren valt tuschen de Soerabaja-groep en de I.S.P. van de „Volksstem". Schr. stelt de vraag, of ook andere nationalisten, niet van het merk Syaranamual, instemmen met de Soerabajasche definitie? De Partai Sarekat Islam Indonesia trad niet toe tot de P.P.P.K.I., omdat .....ook Arabieren (als ze maar Islamieten zijn) lid kunnen zijn, en schr. betwijfelt, of de Soerabaja-groep, die Arabieren en Chineezen ook tot de Indonesiërs rekent, een plaats zal kunnen krijgen in de P.P.P.K.I.

Een Arabische inzender, A.R.B., vindt het in verband met de nieuwe richtingsverklaring van *Soeara Oemoem* wel gewenscht, ook een stem van Arabische zijde daarover te laten hooren. De eenparigheid waarmee van uit de Indonesische, Chineesche en Arabische bevolkingsgroepen, dus de groepen der gekleurde rassen, de wensch tot uiting is gekomen om te beschikken over één „medan bersoeara" (tribune), bewijst dat de vorming van eenheid onder de gekleurde bevolkingsgroepen geen utopie meer is. De gezamenlijke actie der gekleurde groepen van verleden jaar ter zake van een voetbalkwestie is naar velen meenen slechts een kwestie van sentiment geweest, doch schrijver wil opmerken dat in alle geval daardoor het zaad uitgeworpen is van den eenheidsboom. Waar dit zaad door de pers verder verspreid is, zal die pers ook voor den verderen bloei moeten zorgen. Op grond daarvan moet de karakterverandering van *Soeara Oemoem* wel degelijk worden toegejuicht. Schrijver verwacht verder, dat ook „Jacob Fransen" (de Indo) zich bij de eenheid zal aansluiten en ten slotte voert hij als excuus voor de trage

toetreding van Arabieren aan, dat onder hen over het algemeen minder intellectueelen te vinden zijn dan bij de Chineezen en Indonesiërs. Ook de onderlinge twisten der Arabieren zijn daarvan oorzaak.

Voetbal en nationalisme.

In verband met hetgeen hierboven over de gezamenlijke actie der drie gekleurde bevolkingsgroepen in de voetbalkwestie van vorig jaar is aangehaald, verdient het volgende de aandacht:

In de *SinTit Po* van 27 Mei vraagt Saroehoem in verband met de naderende Indonesische stedenwedstrijden en het congres van den P.S.S.I. (Indonesischen voetbalbond) te Soerabaja, of de actie van het „Comité van Actie", dat vorig jaar groote deining veroorzaakte door zijn ageeren voor een „eenheid der Aziatische rassen" (voornamelijk zich uitende in een boycot der door den Europeeschen voetbalbond gegeven stedenwedstrijden, welke vorig jaar te Soerabaja plaats vonden. — Rapp.), al verkoeld is. Schr. vernam dat de Soer. Voetbalbond binnenkort groote wedstrijden te Soerabaja zal houden en vreest dat, zoo niet dadelijk de vroegere geest weer wordt opgewekt, de Indonesiërs weer als vroeger in drommen naar die S.V.B.-wedstrijden zullen stroomen. Het zou beschamend zijn voor de Aziaten. Schr. wijst ook op het feit, dat reeds zoo weinig Aziaten de door den S.I.V.B. gegeven wedstrijden bijwonen; dat een wedstrijd der vereeniging „Tjahaja Laoet" op het terrein der Europeesche ver. „Excelsior" gehouden werd; en dat er bijzonder weinig Arabieren kwamen.

29 Mei op de kwestie terugkomend, vraagt Saroehoem, of het „Malay-team" van Singapore, dat voor den S. V.B. wedstrijden zal spelen, geboycot zal worden? Het Comité van Actie zal nu reeds moeten uitmaken wat men zal moeten doen. In een onderhoud met eenige leden van het Comité werd schr. de verzekering gegeven dat zijn opmerkingen de aandacht van het comité hebben gehad, doch dat omtrent een boycot nog niets beslist is. De houding van het vroeger te Soerabaja opgetreden Malay-team heeft wel aanleiding gegeven tot boycot; dat team had namelijk de ingezetenen van Soerabaja, in het bijzonder de Islamietische, voor den gek gehouden. Het beloofde een deel van de opbrengst aan de bevolking te schenken, doch na afloop der wedstrijden verdween het zonder meer, en zond slechts uit Singapore een schriftelijke dankbetuiging. Kortgeleden was de captain van het Malay-team weer te Soerabaja en had weer een „derma" van 3% toegezegd voor de scholen der Aziatische bevolking van Soerabaja en ook de Bataviasche vereeniging U. M.S., op wier uitnoodiging het team zal komen, beloofde 3% van de netto-recette. Wanneer dat geld dadelijk gegeven werd zou de boycot niet

plaats hebben. Schrijver zegt in zijn commentaar dat dus de boycot geheel een geldkwestie is. Dan verdient zij geen achting. Wanneer het Comité met de a.s. wedstrijden geen actie voert, ter wille van een beetje geld, is zijn arbeid voor niets geweest.

In het volgende nummer (30 Mei) weet de heer Saroehoem mede te deelen, dat zijn woorden het effect hebben gehad dat het Comité van Actie nu geen rekening meer wil houden met derma's. Aan schr. werd verder medegedeeld dat van den kant van den S.V.B. al pogingen zijn gedaan om scheuring te brengen in de Aziatische eenheid; men is namelijk van plan gelijktijdig met de aanstaande wedstrijden van den S.I.V.B. (Soer. Inh. voetbalbond) en het congres van den P.S.S.I. (Federatie van Indon. voetbalbonden) te Soerabaja ook voetbalwedstrijden te doen houden van bij den (Eur.) S.V.B. aangesloten vereenigingen Tionghoa (Chin.), Annasher (Arab.) en Mena Moeria (Ambonneezen), die daarvoor een club uit Malang zouden laten overkomen. Aan het Comité van Actie wordt nu overgelaten, te voorkomen dat de S.I.V.B. een klap in het gezicht krijgt. Naar schr. verneemt zijn verscheidene leden van de pro-S.V.B. clubs niet ingenomen met de door hun bestuur aangenomen houding en zal het Comité van Actie er voor zorgen dat eenige bekende Indonesische voetballers zich uit de club Annasher terugtrekken. Schr. waarschuwt de clubs die pro-S.V.B. zijn, om niet overhaast een vijandige houding aan te nemen, zonder te weten wat de risico daarvan is.

De Partai Tionghoa Indonesia.

Als een ander symptoom van de neiging tot samengaan van Chineezen en Indonesiërs hiertelande is te beschouwen de omstandigheid, dat voor het eerste congres van bovengenoemde partij van in Indië gevestigde Chineezen, in de Pinksterdagen te Soerabaja gehouden, eenige vooraanstaande leiders uit de Indonesische beweging aangezocht werden om een prae-advies uit te brengen. Volgens het in de pers gepubliceerde program (o.m. opgenomen in de *Sin Po* van 27 Mei) zouden tot die prae-adviseurs behooren de heeren Ir. Soekarno, over een „Bond van Aziatische volkeren" en Dr. Soetomo, over de „Dasar kesopanan dan hikajat dari pergerakan Indo-Tionghoa sedari djaman Modjopait sampai sekarang". Dr. Samsi, eerst ook als prae-adviseur genoemd, trok zich terug. Het derde prae-advies zou gegeven worden door den heer Kwee Kek Beng, redacteur der *Sin Po*.

Uit het door de *Pewarta Soerabaja* (6 Juni) gegeven verslag der openbare vergadering van 4 Juni is intusschen gebleken dat van den heer Soekarno bericht werd ontvangen dat hij door omstandigheden verhinderd was zijn prae-advies samen te stellen. De vergadering ondervond volgens het verslag van de *Sin Tit Po*,

vooral groote belangstelling van de zijde der Inheemschen (zeker ten gevolge van de als praeadviseurs genoemden), en verscheidene Indonesische vereenigingen waren vertegenwoordigd. De heer Liem Koen Hian, voorzitter van het hoofdbestuur, zeide in zijn openingsrede o.m. te betreuren dat de tijden zoo slecht waren, doch wees er op, dat juist die slechte economische toestand der bevolking een les was voor hen die nog sliepen, dat bloote navolging der Westersche levenswijze en der Westersche cultuur niet goed is. Voorts beval hij een goede verstandhouding aan tusschen Chineezen en Indonesiërs, die feitelijk in de zelfde omstandigheden verkeeren. Omtrent de partij deelde spr. mede dat zij begon met slechts 30 leden en thans er reeds 600 telt, met 14 afdeelingen en 6 aspirantafdeelingen. Over cultuur sprekende, zei hij dat de ware cultuur geen import kan wezen; de P.T.I. zou behalve politieken arbeid ook arbeid verrichten voor de totstandkoming van een eigen, Indonesische cultuur. Aan het slot verzocht hij Tjiptomangoenkoesoemo staande te herdenken, waaraan de vergadering voldeed, waarna door den secretaris Chua Chee Liang een brief werd voorgelezen, waarin de heer Tjipto zijn ingenomenheid betuigde met het hem gedane verzoek om een prae-advies te schrijven, doch verklaarde daaraan niet te kunnen voldoen, daar hij geen bibliotheek ter beschikking had en ook niet voldoende op de hoogte was van den toestand op Java. Bovendien zou naar zijne meening inmenging zijnerzijds wellicht der vereeniging Chung Hwa Hui een middel aan de hand doen om de P. T. I. te benadeelen. Hij deed een beroep op de peranakan-Chineezen om naast hun Chineeschen vader ook hun Indonesische moeder indachtig te zijn (deze brief werd in het *Pew. Soer.*-verslag woordelijk opgenomen). Verder werden nog voorgelezen een sympathiebetuiging van het Centraal Bestuur der P.B. I. en een telegrafische betuiging van leedwezen van Dr. Kwa Tjoan Sioe te Batavia, dat hij het congres niet kon bijwonen, en nog briefkaart van den heer Tjipto waarop enkel de woorden „Hip P.T.I.!" voorkwamen. Blijkens verdere mededeeling werden op de den avond tevoren gehouden besloten vergadering de volgende resoluties aangenomen: de Chineezen erop te wijzen dat zij het recht hebben, hun kinderen in de eerste klasse der H.C.S. toegelaten te krijgen; propaganda te maken voor het oprichten van scholen waar Chineesche en Indonesische kinderen samen kunnen leeren, voorts voor de oprichting van coöperaties op politiek en economisch terrein. Tevens werd een toelichting gegeven omtrent de roodekruisbrigade der partij, welke naar China gezonden zou worden; het bericht van de staking der vijandelijkheden heeft gemaakt dat voorloopig hiervan is afgezien.

Dr. Soetomo hield daarop zijn rede, na verklaard te hebben dat hij zich feitelijk aan handen en voeten gebonden voelde en daarom

slechts een oppervlakkig prae-advies kon geven, anders zou hem wellicht al dadelijk door de politie het woord ontnomen worden. In dit — zeer lange — prae-advies gaf de heer Soetomo een overzicht van de geschiedenis der Chineezen in Indië, verdeeld in drie tijdperken: dat van onwetendheid, dat van geestelijke ontwaking en dat van actie, waarop het tegenwoordige tijdperk volgt, dat een voorlooper is van de toekomst. Spr. besprak de komst der Chineezen op Java, lang voordat er andere vreemdelingen waren; hun nauwe relaties met de Inheemsche staten reeds van eeuwen her; de beschaving en welvaart die zij brachten enz.; de kleineerende behandeling der Chineezen in Indië na het echec der Chineezen in den opiumoorlog van 1840-42; en hun latere pogingen tot lotsverbetering, welke de Indonesiers hun niet kwalijk mochten nemen. Ook voor de „mindering"-Chineezen kwam spr. op. Hij beval den Chineezen de boeken van Mr. Fromberg, Vollenhoven en Borel ter lezing aan, die zich het lot der Chineezen aantrokken, en zei dat de P. T. I. een goed werk zou doen met die boeken te vertalen. Na uitvoerig den ontwikkelingsgang der Chineesche maatschappij hiertelande te hebben geschetst, en de uiteindelijke verkrijging van een burgerlijken stand voor Chineezen, zeide spr. dat die vooruitgang der Chineezen niet zonder gevolg was gebleven voor de Indonesiërs.

Het prae-advies omvat 5 stellingen, verklarende: dat de Chineezen in Indonesië ageeren zonder veel te zeggen, doch met vastberadenheid en vasten wil, en in eensgezinde samenwerking; dat hun actie wat slap lijkt, doch met bewonderenswaardige en eerbied afdwingende daden gepaard gaat, zoodat zij hun doel bereiken zouder onnoodige slachtoffers; dat de Chineesche beweging in Indonesië zonder het te willen of te bedoelen het Indonesisch nationalisme heeft aangewakkerd en het opleven daarvan, hoewel indirect, heeft gesteund; dat de peranakan-Chineezen als deel der Indonesische bevolking, als Nederlandsche onderdanen de komst der Indianisatie bespoedigen; dat de peranakan Chineezen als tot besef gekomen kinderen van Indonesië die het land hunner geboorte liefhebben, een hechte zuil der Indonesische maatschappij vormen, zoodat zij een eervol aandeel in het ontstaan van Indonesia Raja en Indonesia Moelia zullen hebben. Ten slotte wees spr. erop, dat de kinderen der hier tot welstand gekomen Chineezen hun rijkdom niet naar Europa zullen brengen.

De heer Lim Koen Hian bedankte spreker, doch merkte op dat de Chineesche keizer die een leger naar Java zond een Mongool was en geen Chinees. Verder dat het boek over „de Chineesche beweging op Java" van Mr. Fromberg reeds door de Sin Po in het Maleisch vertaald was en dat overigens Mr. Fromberg toch niet gewild zou hebben dat de Chineezen hand in hand met de Indonesiërs zouden gaan ter verkrijging van Indonesia Merdeka. Over de vriendschap van Henri Borel met de Chineezen

zei de heer Liem Koen Hian, dat in diens tijd de Chineezen blijk hebben gegeven van hun „inferiority complex", door zoo verheugd te zijn over de vriendschappelijke houding van den heer Borel, dat zij dezen ambtenaar voor Chineesche Zaken van allerlei geheime zaken op de hoogte brachten, waarvan de heer Borel gebruik maakte voor een rapport aan de regeering. Daarom hoorde spr. den naam Borel liever niet.

Bij het debat over dit prae-advies zeide de P. S. I. I.-vertegenwoordiger Sorowijono, dat de P. T. I. het de P. S. I. I. niet euvel moest duiden dat zij schijnbaar weinig aandacht aan de P. T. I. gewijd had; de P. S. I. I. is juist druk bezig aan de verkondiging van solidariteit. Hij maakte daarop verschillende aanmerkingen op het prae-advies, welke volgens verslaggever als een aanval op den heer Soetomo klonken, zoodat deze zich genoopt zag erop te antwoorden en nogmaals te verklaren dat hij slechts oppervlakkig had kunnen zijn, daar anders de politie hem het verder spreken zou belet hebben.

Het praeadvies van den heer Kwee Kek Beng, die niet aanwezig kon zijn, werd door den heer The Boen Liang voorgelezen. De volgende stellingen werden daarin verkondigd: 1. De Chineezen kunnen en moeten steun verleenen voor de verhooging der cultureele positie van Indonesia, door in het bijzonder de Chineesche cultuur te waardeeren, opdat men niet met leege handen sta tegenover de andere groepen op cultureel gebied, m.a.w. niet enkel recipient zij zonder wat waardevols te kunnen teruggeven. 2. Ook op Chineesch cultureel gebied kunnen Chineezen en Indonesiërs samenwerken en deze coöperatie is feiteijllijk als het ware reeds door den Boeddhistischen godsdienst tot stand gebracht, daar China en Indonesia beide Boeddha tot leeraar hebben gehad.

Tjokrosoedarjo uit Solo verklaarde dat het niet noodig was met den heer Soetomo in debat te treden, daar men dezen na afloop der vergadering te zijnent kon opzoeken, en verweet den Chineezen dat zij zoo weinig belangstelling hadden getoond voor de wedstrijden van den P.S.S.I., waaraan hij opmerkingen vastknoopte over samenwerking tusschen Chineezen en Indonesiërs. Tweede spreker was de heer Alamoedi van het Indo-Arabisch Verbond, die vroeg of de heer Kwee Kek Beng een samensmelting van alle cultuurvormen dan wel een aparte Chineesche cultuur bedoelde. Hierop antwoordde de heer Liem Koen Hian dat de heer Kwee Kek Beng bedoeld had dat men voor cultuur die men kreeg ook eigen cultuur moest kunnen teruggeven. Hij hoopte te kunnen meewerken aan de vorming van een Indonesische cultuur. Den heer Tjokrosoedarjo antwoordde spr., dat de P.T.I. zich met gewichtiger zaken bezig hield dan met voetbalkwesties. Intusschen zou de fout goed gemaakt worden door denzelfden middag een afgevaardigde te zenden naar den wedstrijd van de P.S.S.I.

ECONOMIE EN WERKLOOSHEID.

Siang Po, Sin Po, Adil, Soeara Oemoem, Oetoesan Indonesia.

Padi.

In de *Siang Po* van 27 Mei komt iemand er met klem tegen op, dat de sterke prijsdaling van de padi in het Indramajoesche tot ver beneden het normale niveau, van meer dan een zijde wordt toegeschreven aan de actie van den bond der rijstpellerijen, die het in den hand zou hebben om den padiprijs naar willekeur vast te stellen. Schr. geeft toe, dat de Bond t.a.v. den padiprijs regelend kan optreden, maar hij heeft daarbij noodzakelijkerwijs rekening te houden met het normale prijsniveau. De economische wetten en eeuwige onderlinge concurrentie zullen een neerdrukken van den prijs tot ver beneden den normalen niet ongestraft laten. De oorzaak van den lagen padiprijs in het Indramajoesche is volgens schr. veeleer te zoeken in het feit, dat men niet wist wat de Regeering wilde of zou gaan doen, welke onzekerheid aan de pellerijen reden gaf om slechts kleine hoeveelheden padi op te koopen. Bij die geringe vraag kon een prijsdaling niet uitblijven.

De *Sin Po* van 26 Mei deelt een en ander mede over de rol, die de z.g. „tengkoelaks", met eigen kapitaal of met voorschotten van de fabrieken werkend, in den rijsthandel spelen. Met laatstbedoelde tengkoelaks, door wier tusschenkomst de fabrieken in den regel de padi van de bevolking koopen, hebben de rijstpellerijen minder aangename ervaringen, omdat zij niet zelden 50% van de verstrekte voorschotten niet terug krijgen en die tengkoelaks op de rijstmarkt vaak allerlei onjuiste berichten verspreiden en aldus de rijstprijzen weten te beïnvloeden. Vandaar de pogingen van den Rijstpellerijen-Bond van West-Java om de padi rechtstreeks van de tani's te koopen, waarbij de bond krachtige tegenwerking ondervindt van de — wat wel merkwaardig is — tengkoelaks met eigen kapitaal; die tegenwerking verwacht men eerder van de tengkoelaks, die met fabrieksvoorschotten werken.

Erfpacht.

Het bericht over de besprekingen van Gouverneur de Kock met den Soenan over een mogelijke verlaging van erfpachtsgelden voor de Europ. ondernemingen in het Soenanaat geeft *Adil* van 29 Mei aanleiding tot de opmerking o.m. dat de Rijksbegrooting voor 1933 in feite met een tekort van f 250.000 sluit. Reeds bij een verlaging van de pachtsom met 20% — de ondernemers vragen om verlaging van 50% — zal het begrootingstekort volgens de berekening van het blad f 850.000 bedragen, terwijl ook billijkheidshalve de landrente zal moeten worden verlaagd. Dit zal

dan ook moeten geschieden met andere soorten belastingen van het land, want het zijn niet alleen de ondernemers, die onder de crisis lijden. Verder wordt er aan herinnerd, dat het Land den Soenan voor het ondervonden nadeel als gevolg van de reorganisatie van de agrarische toestanden in zijn gebied jaarlijks een schadeloosstelling toekent, welke sedert 5 jaren is verlaagd, omdat 's Rijks financiën in orde heeten te zijn. Die schadeloostelling zal tot het oorspronkelijke bedrag moeten worden teruggebracht, wanneer het Rijk gedwongen wordt tot verlaging van de pachtsom.

Tabaksaccijns.

In de *Soeara Oemoem* van 18 Mei geeft S. als tegenspraak op de door Europeesche bladen als het Bat. Nwbl. gepubliceerde gunstige gevolgen van den tabaksaccijns weer, wat hij met eigen oogen heeft aanschouwd. Te Koedoes en Blitar, het centrum van de kretek-industrie, is het grootste gedeelte van de kretek-fabrieken gesloten. De fabrieken werden heropend onder drang van de arbeiders die naar werk vroegen, en ook omdat de strootjes-markt het nog toeliet. De fabrieken konden alleen niet op de oude vroegere sterkte van voor de invoering van den accijns werken. Doch thans moeten ze weder gesloten worden, omdat nu op de markt het verkoopen van losse tabak met alle benoodigdheden, niet onderhevig aan den accijns, regel geworden is. Hiertegen kunnen de fabrieken niet concurreeren. De door de Europeesche pers geuite meening, dat veel nieuwe fabrieken zijn geopend, is niet juist. Waar is het, dat sommige fabrieken ter voldoening aan de eischen van de tabaksordonnantie moesten worden verplaatst. Ook is waar dat na de sluiting der groote fabrieken vele kleine bedrijfjes werden geopend, die echter weer werden gesloten toen de groote fabrieken hun bedrijf hervatten. In verband met het te publiceeren rapport van het Kantoor van Arbeid, waarin zou zijn vermeld, dat de fabrieken grootere winsten kunnen behalen, merkt S. op, dat deze mededeeling tendentieus is. Want de fabriek moet haar product thans lager prijzen, wil zij nog in stand kunnen blijven.

Werkloozen.

Oetoesan Indonesia van 12 Mei wijst op de toenemende werkloosheid onder de Inheemsche jongelieden, die een bepaalde school hebben doorloopen en wier ouders niet bij machte zijn hen verder te laten studeeren. Vele van deze jongelieden trachten zichzelven te helpen, maar dit ontslaat de Regeering niet van Haar plicht om in den toestand verbetering te brengen. Op Haar rust tenslotte de verantwoordelijkheid om voor het welzijn van dit land en zijn bevolking te zorgen.

In het nummer van 16 Mei wordt den werkloozen de raad gegeven zich te organiseeren en niet te veel vertrouwen te stellen in de bureaux voor arbeidsbemiddeling.

ONDERWIJS

Darmo Kondo, Soeara Katholiek, Poesara Taman Siswo.

De Wilde-Scholen-Ordonnantie, welker inwerkingtreding is uitgesteld, schijnt weder een actueel onderwerp te zullen worden.

Het onlangs te Semarang gehouden B.O.-congres heeft de gewijzigde ontwerp-ordonnantie besproken en ter zake de volgende beslissingen genomen: 1. Het hoofdbestuur wijst toezicht op het onderwijs niet af. 2. Het gewijzigde ontwerp is alleen aanvaardbaar, indien het veranderd wordt in overeenstemming met de wenschen van B. O., die neerkomen op het reduceeren van de kansen voor willekeur. 3. Indien de verlangde wijzigingen niet worden aanvaard, zal B.O. haar laatste houding bepalen op een nader te houden conferentie, nadat het antwoord van de Regeering bekend zal zijn. 4. De redactie van de voor te stellen wijzigingen wordt overgelaten aan het hoofdbestuur en de Onderwijscommissie. (*Darmo Kondo* van 6 Juni).

Ook onder de Indonesische Katholieken is de aangelegenheid opnieuw actueel gewonden, hetgeen blijken kan uit een officieele mededeeling van het hoofdbestuur van de P. P. K. D., voorkomende in de *Soeara Katholiek* van 30 Mei.

Ten aanzien van de Toezicht-ordonnantie op particulier onderwijs is het hoofdbestuur het eens met de verplichting van k e n n i s g e v i n g; het acht het noodig, dat degene, die een school wil oprichten met Nederlandsch als leervak, ten minste in het bezit moet zijn van een K. E.-diploma dan wel een W. l. school moet hebben doorloopen; het hoopt dat elk Indonesiër, man of vrouw, gediplomeerd dan wel niet, vergunning kan krijgen onderwijs te geven daar waar geen Hollandsch als leervak bestaat. Het is tegen het uitoefenen van t o e z i c h t o p h e t o n d e r w i j s bijv. wat betreft de kennis der onderwijzers en het peil van de klas; het erkent de noodzaak van het toezicht in verband met de openbare „r u s t e n o r d e" doch acht toezicht op de gebouwen overbodig. Het kan zich niet vereenigen met het verbod van namen gelijk aan die van gouv. inrichtingen. Het spreekt zich uit tegen de Mulocontingenteering. Aan de afdeelingen zal worden gevraagd deze kwesties te bespreken, waarvoor zij een leiddraad zullen ontvangen. De heer Kasimo zal de zaak ter sprake brengen in den Volksraad en in de Onderwijs-Herzieningscommissie.

Ter verduidelijking van de actie tegen de Mulo-contingenteering is in laatstgenoemd blad een schets gegeven van wat men met dezen maatregel heeft willen bereiken. Uit de historie van de contingen-

teeringsmaatregelen wordt het feit gelicht dat aan een commissie een taak is opgedragen, die door den Directeur van Onderwijs is beperkt; de commissie heeft geen oordeel uit te spreken over het nut dan wel de noodzakelijkheid der contingenteering. De directeur bepaalde: contingenteering moet er zijn en de voorklas wordt gehandhaafd. Den beperkenden arbeid van de commissie kan het blad niet begrijpen, omdat de contingenteering van grooten invloed is op het onderwijs in het algemeen. Het kant zich tegen dezen maatregel, want het recht van het kind om meer uitgebreid lager onderwijs te genieten zal daardoor worden beknot. Indien minder kinderen op de Mulo's zullen komen, zal het aantal van deze scholen van zelf moeten worden verminderd met het gevolg, dat de middelbare scholen en verder de hoogescholen in aantal moeten afnemen. Het begrootingstekort, de bron der contingenteering, kan op een andere manier worden gedekt, bijv. door verlaging van de salarissen der Mulo-onderwijzers.

Het onderwijs-vraagstuk is volgens „on" (in de *Soeara Katholiek* van 30 Mei) weer actueel geworden door de instelling van de Onderwijs-herzieningscommissie en door de praeadviezen van de heeren Harjati en Soetedjo respectievelijk op de P. P. K. D.- en B. O.-congressen. Deze praeadviezen hebben ongeveer dezelfde strekking: afbraak en wederopbouw, dus een reconstructie van het onderwijs aan het Indonesische kind. Veel aandacht verdient wat de commissie zal doen, omdat haar arbeid van grooten invloed zal zijn op het onderwijs. Haar staan twee wegen open: het consolideeren dan wel het reconstrueeren van het onderwijs. Een consolidatie is niet aan te bevelen, omdat het onderwijs, zooals het nu is, na de gebrachte wijzigingen geen bevrediging verschaft; de consolidatie zal dus het stelsel, waaraan fouten kleven, nog verstevigen. De aangewezen weg is reconstructie.

De paticuliere onderwijsvereenigingen gaan voort met pogingen in het werk te stellen tot verbetering van het nationaal onderwijs. Vooral de groote vereeniging Taman Siswa legt er zich op toe het onderwijs in al zijn gedaanten te nationaliseeren. In verband het onderwijs in al zijn gedaanten te nationaliseeren. De aandacht verdienen de in *Poesara Taman Siswa* van Mei opgenomen stellingen van Ki Safioedin Soerjo Poetro, over het meer uitgebreid lager onderwijs. Onder het motto: „begraaf het Westersch Mulo en kweek „Taman Masjarakat (Mulo-vakscholen)", verklaart schrijver, dat de Mulo-school als inrichting van e i n d o n d e r w i j s waardeloos is geworden, omdat het Mulo-diploma geen „gebruikswaarde" meer heeft. De oorzaak ligt hierin, dat de Mulo's van „koloniaal model" ten behoeve van het imperialisme en koloniaal kapitalisme zijn opgericht en dat de mulo-abituriënten op de arbeidsmarkt geen waarde meer hadden toen de loonstandaard

viel terwijl de stroom van candidaat-Mulo-werkkrachten aanhield. Verder is het onderwijs zeer intellectualistisch; aan kennis wordt meer aandacht geschonken dan aan bekwaamheid; de leerlingen worden als het ware er toe gedreven een papieren diploma te krijgen, waarvan hun bestaan afhankelijk wordt gesteld. Hierdoor hebben zij hun zelfvertrouwn verloren. Onder den invloed van de vreemde opvoeding zijn min of meer aan de eigen nationale samenleving ontgroeid.

Verder heeft, aldus schrijver, de Mulo als een weg naar middelbaar en hooger onderwijs, niet aan de verwachtingen voldaan. Slechts een gering deel van de abituriënten der Mulo's heeft zijn studie aan de middelbare inrichtingen kunnen voltooien. Ook geldgebrek is daarvan de reden. Voor de studie aan de hoogescholen acht schr. het beter langs den weg der H. B. scholen en gymnasia, die streng wetenschappelijk en internationaal georienteerd zijn, te gaan. Het aantal van dergelijke inrichtingen behoeft niet groot te zijn, vooral omdat het percentage der analphabeten nog groot is. Bovendien behoeft het aantal cultuurscheppers en pioniers voor elke natie niet groot te zijn.

Voor deze Mulo's, die geen bevrediging kunnen verschaffen, moeten „Taman Masjarakat" (Mulo-vakscholen) worden opgericht. Het leerplan moet beantwoorden aan de behoeften van de naaste omgeving; de leerstof mag niet te eenzijdig zijn, er moeten geen vakspecialiteiten worden geweekt. De school geve aan de leerlingen voldoende voorbereiding voor hun bestaansstrijd in de Indonesische matschappij, opdat zij nuttige leden der samenleving zullen worden in het belang van land en volk.

De redactie deelt mede, dat Ki Adjar Dewantoro een dergelijk plan heeft willen voorbrengen en in den onderwijzersraad heeft bepleit om de „Reddingsmulo" aan andere lichamen over te laten en de Taman Siswo te doen voortarbeiden op het gebied van de „Paedagogische Mulo". Ki Adjar heeft eveneens een ontwerp gemaakt voor Mulo-vakscholen voor meisjes in de plaats van de huishoudscholen, en zou verder willen voorstellen dergelijke vakinrichtingen „Pergoeroean Kepandaian" te noemen en in de Taman Siswa met „Taman Kerti" te betitelen.

Dat het particulier initiatief in deze tijden van financieele moeilijkheden wordt toegejuiht, blijkt uit een artikel in de rubriek „notitie" in de *Darmo Kondo* van 3 Juni, waarin wordt gewezen op de pogingen, gedaan om de belemmeringen van het onderwijs te bestrijden. Doch de aandacht wordt vooral gevestigd op de groep, die, nu zich dreigende schaduwen vertoonen, het initiatief tot oprichting van eigen scholen aanwakkert. Bedoeld worden de gestage werkzaamheden van Taman Siswo en de plannen tot oprichting van een Taman Dawasa Raja te Batavia.

DE ISLAM.

Adil, Pemberita Makasar, Pelita Andalas, Sedio Tomo.

Bijkens de beschouwingen en berichten over de Islamitische beweging vertoont deze merkbaar toenemende nationalistische tendenzen. Was het aanvankelijk alleen de, onder leiding van den in Caïro afgestudeerden Moechtar Luthfie staande, Persatoean Moeslim Indonesia („Permi") ter Sumatra's Westkust, die een Indon. nationalisme op Moslimschen grondslag in het openbaar propageerde, thans hoort men dit geluid ook in de kringen van de tot dusver uitsluitend op sociaal gebied werkzame Moehammadijah en in die van Islam. jeugd, terwijl ook de door de P.S.I.I. geroyeerde Soekiman c.s. voornemens zijn een Islam-partij met sterken nation. inslag op te richten (Overz. nr. 21 pag. 327).

In het officieuze orgaan van de Moehammadijah *Adil* (24 Mei) wordt in verband met de plannen om den naam „Moehammadijah Hindia Timoer" te veranderen in „Moehammadijah Indonesia" aan de hand van het Qoranisch voorschrift, dat op iederen Moslim de plicht rust mee te werken aan de vervolmaking van de samenleving waarin hij leeft, betoogd dat Islam en nationalisme niet van elkaar zijn te scheiden. In de bij uitstek Islam. landen Turkije en Arabië vindt het blad de toepassing van deze idee duidelijk gedemonstreerd.

Van dezelfde opvatting geeft *Pemberita Makasar* van 17 Mei blijk, die de nog door vele Islamieten gehuldigde meening, dat het streven naar een Indonesia Merdeka een aangelegenheid is, waarmede de Moslims zich niet hebben in te laten, bestrijdt. Het blad beroept zich eveneens op vorenaangehaald voorschrift van den Qor'an en voegt er de opmerking bij, dat verbetering van de Indon. samenleving niet mogelijk is, zoolang deze gewesten nog een kolonie zijn.

Daarentegen acht H. Soedjak in *Adil* van 27 Mei de voorgenomen naamsverandering van Moehammadijah ongewenscht, op grond o.m. van de overweging, dat de organisatie onder haar tegenwoordigen naam tot bloei is gekomen en dat Moehammadijah altijd den Islam, en niet het nationalisme, tot grondslag heeft gehad. Verder wordt erop gewezen dat de naamsverandering tot de consequentie zal leiden dat alleen Indon. Islamieten tot de partij zullen kunnen toetreden, terwijl Moehammadijah thans onder haar leden ook Chineesche en Arabische Moeslims telt. Adil merkt op, dat dit bezwaar gemakkelijk tegemoet kan worden gekomen door in de statuten de bepaling in te lasschen, dat de partij niet uitsluitend voor Indonesiërs open staat. De P.S.I. *Indonesia* stelt immers haar deuren ook open voor niet-Indon. Islamieten.

Met betrekking tot de kwestie van naamsverandering bevat *Adil* van 29 Mei de mededeeling, dat de afdeelingen Batoer, Pasoeroean, Pekadjangan, Sitoebondo, Brebes, Semarang, Benkoelen en de groepen Oelakkarang Padang, Kranggan, Straten, Podjok, Kramat Koedoeswetan en Indrapoera voor de wijziging zijn. De afdeeling Batavia, Sigli en Makassar willen alleen den naam „Moehammadijah", zonder toevoeging dus van Hindia Timoer of van Indonesia.

Het Comité tot voorbereiding van het 22ste Moehammadijah-congres zegt in *Adil* van 27 Mei te verwachten, dat in verband met den snellen groei van de partij het congres een grootsch karakter zal dragen; ook de vrouwen- en de jeugd-afdeelingen zullen deel nemen. Het comité doet een beroep op de medewerking van de congressisten voor het welslagen van het congres.

Op tal van plaatsen worden in verband met het naderende congres afdeelingsconferenties gehouden: te Ngandjoek is naar *Adil* van 27 Mei mededeelt een comité van actie tot oprichting van een afdeeling ingesteld en te Bandoengan Wates werd een propagandalezing gehouden, bijgewoond door o.g. 1000 personen (*Adil* 24 Mei).

In de *Pelita Andalas* van 18 Mei komt een klacht voor van „seorang Islam" over het beletten eener godsdienstige propaganda-bijeenkomst van de groep Moehammadijah te Bandar Setia, welke door een 100 personen werd bijgewoond en waarvoor 4 Moehammadijah-bestuursleden van Medan waren overgekomen. Na een kort dispuut werd den bestuursleden gezegd, dat zij maar naar Medan terug moesten gaan, hetgeen zij zonder morren deden.

De *Sedio Tomo* van 26/27 Mei bevat een verslag van de te Jogja gehouden openbare vergadering van de tabligh-afd. van Moehammadijah. In zijn openingsrede wees Hadji Hadikoesoemo op de superioriteit van den Islam als laatsten godsdienst en op het feit, dat de Vorstenlandsche bevolking, die feitelijk den Islam belijdt, eerst dan wakker wordt, wanneer haar godsdienst door andere godsdiensten verdrongen dreigt te worden. Toen ten tijde van Resident Dingemans in de desa's propaganda voor het Christendom werd gemaakt, werd door de Islamieten een groote demonstratie-optocht gehouden. Een andere spreker, Moeljadi Djojomartono, wees eveneens op de verhevenheid van den Islam en op het feit,

---

Batavia 10 Juni 1933.